

SOCIAL NETWORKS AND ISSUES OF THEIR SECURITY PROTECTION

Copyright © 2024 the Author/s
Peer review method: Double-Blind
Accepted: December 2, 2024
Published: December 25, 2024
Original scientific article
DOI suffix: 10.36962/NEC19032024-32

Teimuraz Gognadze

Associate Professor at
Georgian State Teaching University of Physical Education and Sports
ORCID-ID - 0009-0009-4103-8690
E.Mail: teimuraz.gognadze@tsu.ge

THE NEW ECONOMIST / სხვადასხვა პარკონომისტი

ABSTRACT

The article analyzes world-famous social networks, discussing both the positive and negative aspects of their use in people's lives. It explores the prerequisites for their emergence and offers methods for identifying/verifying social media accounts as well as measures for ensuring the security of these networks.

Keywords: Social network, information, social media, rating, virtual relationship, media threats

REFERENCES:

1. <https://www.investopedia.com/terms/s/social-media.asp>
2. [https://intermedia.ge/article/59206-Social Networks and Their Impact on Humans/127/](https://intermedia.ge/article/59206-Social-Networks-and-Their-Impact-on-Humans/127/)
3. <https://imc.ge/socialuri-media/>
4. <https://www.finedu.gov.ge/ge/4-rcheva-sotsialur-kselshi-usaftrtkhoebistvis-1>
5. <https://ka.wikipedia.org/wiki/Facebook>
6. <https://bm.ge/news/statistacom-2019-wels-msoflios-socialuri-qselebis-momxmarebeta-ricxvi-2-mlrd-770-mln-iqneba/28138>
7. <https://conferenceconomics.tsu.ge/?mcat=0&cat=arq&leng=ge&adgi=1206&title>
8. https://www.postcovid.nala.ge/open_blog/150
9. <https://bm.ge/news/msoflios-yvelaze-popularuli-socialuri-qselebis-top-10/135597>
10. <https://commerciant.ge/news/world/yvelaze-popularuli-sotsialuri-qselebi-msoflios-romel-adgile-ze-facebook-da-tiktok>
11. <https://bm.ge/news/rogor-iyenebs-saqartvelos-mosakhleoba-sotsialur-qselebs-2024-tslis-statistika>
12. <https://www.mediachecker.ge/ka/resursebi/article/93118-ra-problemebs-qmnis-socialuri-qselimentaluri-janmrthelobis-kuthkhith>

სოციალური ქსელები და მათი უსაფრთხოების დაცვის საკითხები

თეიმურაზ გოგნაძე

ასოცირებული პროფესორი,

სპორტის სახელმწიფო - სასწავლო უნივერსიტეტი

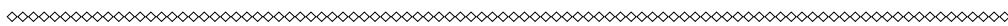
ORCID-ID - 0009-0009-4103-8690

ელ.ფოსტა: teimuraz.gognadze@tsu.ge

აბსტრაქტი

სტატიაში მსოფლიოში ცნობილი სოციალური ქსელების ანალიზის საფუძველზე განხილულია მათი გამოყენების დადებითი მხარეები და ნაკლოვანებები, გაანალიზებულია მათი წარმოშობის წინაპირობები. დასმულია საკითხი სოციალურ მედიაში ინფორმაციული უსაფრთხოების დაცვის შესახებ და შემოთავაზებულია სოციალური ქსელებით სარგებლობისას ინფორმაციული უსაფრთხოების დაცვის საშუალებები და მეთოდები.

საკვანძო სიტყვები: სოციალური ქსელი, ინფორმაცია, სოციალური მედია, რეიტინგი, ვირტუალური ურთიერთობა, მედიის საფრთხეები.

შესავალი

სოციალური ქსელები ფართოდაა გავრცელებული მთელ მსოფლიოში და კომუნიკაციის დამყარების საუკეთესო საშუალებად ითვლება. მათი საშუალებით შესაძლებელია კავშირის დამყარება დედამიწის სხვადასხვა ნერტილში. კლასიკური განმარტების თანახმად სოციალური ქსელი არის სოციალური ობიექტების ჯაჭვი, რომლებიც შედგება ორგანიზაციების ან ინდივიდუალური ადამიანებისაგან. მისი საშუალებით შეგვიძლია უმოკლეს დროში დაუკავშირდეთ მეგობრებსა და ახლობლებს. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ სოციალურმა ქსელებმა, ინტერნეტმა რადიკალურად შეცვალა ადამიანთა ცხოვრება. მაგრამ თუ როგორ შეცვალა სასიკეთოდ თუ საუბედუროდ ადამიანთა შორის აზრთა სხვადასხვაობას ინვესტ[1]. სოციალური ქსელი არის ინტერაქტიული ტექნოლოგია, რომელიც საშუალებას გვაძლევს სხვადასხვა ინფორმაცია, იდეები, ინტერესები და აზრები ვირტუალურ ქსელში გავაზიაროთ. სოციალური მედია ეხება სხვადასხვა ტექნოლოგიებს, რომლებიც ხელს უწყობს იდეებისა და ინფორმაციის გაზიარებას მათ მომხმარებლებს შორის.

პირითადი ტექსტი

ჩვენს ქვეყანაში სოციალური ქსელის მომხმარებლები 12-40 წლის, ხოლო ევროპაში ხანშიშესული ადამიანები არიან. მომხმარებლები თვითონ ირჩევენ როდის და რას უყურონ, მოუსმინონ ან

ნაიკითხონ. სოციალური ქსელის სიმდიდრე სწორედ მომხმარებელია. მათ ღრმად შემოაღწიეს ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაში და გაიდგეს ფესვები ჩვენს ფსიქიკაში. ფსიქოლოგ კიმბერლი იანგის მიერ ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა რომ ინტერნეტდამოკიდებულება ჰგავს პათოლოგიური აზარტულობის გავრცელებას, რომლითაც უფრო მეტად დაავადებულია უმაღლესი განათლების არმქონე ადამიანები[2].

მაინც რაა სოციალური მედია?

1. სოციალური მედია არის ვებსაიტი ან პროგრამა, რომელიც საშუალებას გაძლევთ შექმნათ და გაუზიაროთ შინაარსი სხვა მომხმარებლებს ურთიერთობისას.

2. გაზიარებული მედიის ტიპი დამოკიდებულია სოციალური მედიის საიტზე ან მოცემულ პროგრამაზე.

3. ტრადიციული მედიისგან განსხვავებით, სოციალური მედია საშუალებას აძლევს თითქმის ყველას, დაუყოვნებლივ მიაღწიოს საზოგადოებამდე, ხოლო შინაარსის შეზღუდვა შედარებით მცირეა.

ბიზნესს შეუძლია გამოიყენოს სოციალური მედია მენეჯმენტი მომხმარებლებთან ურთიერთობისთვის[3].

სოციალური მედია ინტერნეტშია განთავსებული და მომხმარებლებს სწრაფი ელექტრონული კომუნიკაციის, პერსონალური მონაცემების, დოკუმენტების, ფოტოების, ვიდეოს, ხმოვანი შეტყობინებების გაცვლას უზრუნველყოფს.

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი

მომხმარებლებს სოციალური მედიის გამოყენება დღესდღეობით შეუძლიათ კომპიუტერით, ლეპტოპით, მობილურით, ტაბლეტით, სმარტფონით და სხვ. 21-ე საუკუნეში სოციალურ მედიაზე ყველას მიუწვდება ხელი.

სოციალურ ქსელში ინფორმაციული უსაფრთხოების დაცვის ქვეშ იგულისხმება ჩასატარებელ ღონისძიებათა კომპლექსი, რომელთა საშუალებითაც უზრუნველყოფილი იქნება ინფორმაციის მიღების, გადაცემისა და დამუშავების უტყუარობა ანუ მონაცემთა მთლიანობისა და ინფორმაციის კონფიდენციალურობის უზრუნველყოფა მათი ყველა ავტორიზებულ მომხმარებელამდე მიღწევის დროს. ე.ი. ინფორმაციული უსაფრთხოება არის ბრძოლა სამყაროს ინფორმაციული "დაბინძურების" წინააღმდეგ, რადგანაც არ მოხდეს ინფორმაციის გამოყენება კანონსაწინააღმდეგო და ამორალური მიზნებისათვის.

სოციალურ ქსელში უსაფრთხოებისათვის საჭიროა, რომ არ გაასაჯაროვოთ ყველანაირი ინფორმაცია. გახსოვდეთ ამ ინფორმაციას უცხო ადამიანებიც ნახულობენ და დაფიქრდით რამდენად მისაღებია ეს თქვენთვის. სოციალური ქსელები უმარტივეს კიბერთაღლითებს დამალონ თავიანთი იდენტობა ანდა სხვა ადამიანის სახელით დაგიკავშირდნენ. სწორედ ამ დროს შეიძლება მოხდეს თქვენი სოციალური ქსელის ანგარიშის კომპრომეტირება და თალითობის ჯაჭვის გაგრძელება ამ ანგარიშის გამოყენებით. ამიტომ აუცილებელია იმ ადამიანთა წრის შეზღუდვა, ვისთანაც თქვენთან დაკონტაქტება შეუძლია. თუ დაეკონტაქტებით უცხო ადამიანებს არ გაანდოთ მათ ზედმეტი ინფორმაცია, არ გადახვიდეთ მათ მიერ გამოგზავნილ ბმულებზე ბრმად და არ გადმოინეროთ მიმაგრებები. ერიდეთ მესამე მხარის მიერ შექმნილ აპლიკაციებს, რომლებიც ერთი შეხედვით სახალისოდ შეიძლება მოგეჩვენოთ. თუმცა ხშირ შემთხვევაში მსგავსი აპლიკაციებით მათ შემქმნელებს თქვენს პირად ინფორმაციაზე აძლევთ წვდომას. გამოიყენეთ ისეთი პაროლები, რომელთა გამოცნობაც რთულია[4].

პაროლის შერჩევის საიმედო ხერხია: ფრაზა+თარიღი+სიმბოლო. დამატებითი უსაფრთხოებისათვის საჭიროა გავიაქტიუროთ 2 დონიანი ავთენტიფიკაცია (2FA), რაც თქვენი იდენტობის დასადასტურებლად პაროლებთან ერთად დამატებით სხვა ინფორმაციის გამოყენებას გულისხმობს. მაგალითად პირველი დონე არის პაროლი და მეორე დონე შემთხვევითობის პრინციპით დაგენერირებული სიმბოლოები, რომელსაც მიიღებთ SMS-ით,

ელექტრონულ ფოსტაზე ანდა სპეციალური აპლიკაციით.

სოციალური ქსელების შექმნის ისტორია და დანიშნულება

გასული საუკუნის 30-იან წლებში ამერიკელი სოციოლოგები სწავლობდნენ ადამიანთა შორის არსებულ ურთიერთკავშირებს, რომლებსაც სოციოგრამების ანუ ერთგვარი დიაგრამების სახით გამოსახავდნენ. ამ გამოსახულებებში ცალკეული პიროვნებები წერტილებით, ხოლო მათ შორის კავშირები ხაზებით იყო აღნიშნული. ამ სახით ვიზუალიზებულ ადამიანთა საზოგადოებას სოციალური ქსელი უწოდეს.

1990 წლიდან კომპიუტერები მასიურად ხელმისაწვდომი გახდა, რამაც ხელი შეუწყო სოციალური მედიის განვითარებას. უკვე ადამიანებს შორის დისტანცია შემცირდა და გამოიკვეთა ინტერნეტის გამოყენების გზებიც.

სოციალური ქსელი Facebook შექმნა მარკ ელიოტ ცუკერბერგმა (Mark Elliot Zuckerberg) თანაკურსელებთან (კრის ჰაგი, დასტინ მოსკოვიცი, ედუარდო სავერინი) ერთად ჰარვარდის უნივერსიტეტში სწავლის პერიოდში და მსოფლიო ქსელში გაუშვა 2004 წლის 4 თებერვალს ჰარვარდის ერთი პატარა ოთახიდან. სოციალური ქსელის მფლობელია კომპანია Meta Platforms. მასში რეგისტრაცია უფასოა. მომხმარებლებს შეუძლიათ დაამატონ მეგობრები და გაგზავნონ გზავნილები, შექმნან და განაახლონ პერსონალური პროფილები, გაიგონ თუ როგორ ცხოვრობენ ადამიანები და გადაწყვიტონ ღირს თუ არა მათთან რაიმე ურთიერთობების დამყარება[5].

დღეისათვის Facebook XXI საუკუნის საუკეთესო კომპანიაა და წარმოადგენს მიზნობრივ პროექტს, რომელმაც მსოფლიოში მტკიცედ დაიმკვიდრა ადგილი ადამიანთა ყოფიერებაში.

2005 წლის თებერვალში PayPal-ის სამმა ყოფილმა თანამშრომელმა შექმნა ვიდეოპორტალი YouTube, სადაც მომხმარებლებს შეეძლოთ ვიდეოების ატვირთვა და ერთმანეთთან გაზიარება. თვით PayPal ელექტრონული საგადასახადო სისტემა ინტერნეტის საშუალებით ახორციელებს გადარიცხვის ოპერაციებს. YouTube 2006 წლის ნოემბერში შეიძინა კომპანია Google-მა 1.65 მილიარდ დოლარად და დღეს მუშაობს როგორც მისი შვილობილი კომპანია.

შეტყობინებების გაცვლის პროგრამა სმარტფონებისათვის WhatsApp 2009 წელს აშშ-ში შექმნა იან კუმმა და ბრაინ ექტონმა. მისი საშუალებით შესაძლებელია როგორც ტექსტური, ასევე აუდიო,

ვიდეო და ფოტო ფაილების გაგზავნა.

ჩინურმა ტექნოლოგიურმა კომპანია ByteDance-მა 2016 წელს შექმნა Tik Tok სოციალური მედიის პლატფორმა, რომელიც საშუალებას გვაძლევს ჩავწეროთ, დავამუშაოთ და გავავრცელოთ 60 წამამდე ქრონომეტრაჟის მქონე ვიდეოები. აპლიკაციაშივე შეგიძლიათ ვიდეოებს დაურთოთ მუსიკა, ხმოვანი და ვიზუალური ეფექტები. პირველ წელსვე Tik Tok-ს მილიარდზე მეტი მომხმარებელი ყავდა. 2019 წლიდან სოციალურმა ქსელმა უფრო მეტი მომხმარებლის ყურადღება მიიპყრო, სადაც ძირითადი ასაკობრივი კატეგორია თინეიჯერებია. ქართველი თინეიჯერებისათვის Tik Tok ყველაზე სახალისო და კომფორტული პლატფორმაა, ვიდრე სხვა ტრადიციული პლატფორმები.

Facebook Messenger შეტყობინებებისა და ვიდეოების გაცვლისათვის შექმნილი აპლიკაციაა, რომელიც ეკუთვნის კომპანია Meta Platforms-ს. იგი მობილურებისათვის 2011 წლის 9 აგვისტოს, ხოლო 2014 წლის 5 მარტს Windows Phone 8-ისათვის გამოვიდა. პერსონალური კომპიუტერებისათვის 2012 წლის 5 მარტს გამოვიდა მესენჯერის Windows 7 PC ვერსია. უკვე 2017 წლის აპრილის მონაცემებით მესენჯერის ყოველთვიური მომხმარებელი მილიარდი აღამიანია.

Statista.com-ის ინფორმაციით 2017 წელს მსოფლიოში სოციალური ქსელების მომხმარებელთა რაოდენობა 2 მილიარდ 46 მილიონი იყო. 2018 წელს კი ეს რიცხვი 2 მილიარდ 620 მილიონამდე გაიზარდა. სოციალური ქსელების მომხმარებელთა რაოდენობა წლიდან წლამდე მზარდია[6].

2017 წელს ინტერნეტის მომხმარებელთა 71% ამავედროულად სოციალური ქსელების მომხმარებელიც იყო. სოციალური ქსელები ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული ონლაინ პლატფორმაა, რომელიც ძალიან ბევრ ადამიანს იზიდავს და მისი მობილურ ტელეფონებში გავრცელება სწრაფი ტემპით ხდება.

ინტერნეტმომხმარებელთა რაოდენობამ მსოფლიოში 2019 წლის იანვრის მონაცემებით 4.388 მილიარდს მიაღწია, რაც მოსახლეობის 57% გაუტოლდა. აქედან სოციალურ ქსელებში ჩართული იყო 3.484 მილიარდი ადამიანი ანუ მთელი მოსახლეობის 45%. 2018 წლის იანვრის მდგომარეობით ინტერნეტში ჩართული იყო 4.021 მილიარდი ადამიანი, ხოლო სოციალურ ქსელებში 3.196 მილიარდი. აქედან ჩანს, რომ ადამიანთა უმრავლესობა ინტერნეტს სოციალური ქსელების გამოსაყენებლად იყენებს[7].

2019 წელს ჩატარებული კვლევით საქართვე-

ლოში გამოკითხულთა 46.5 % ჩართულია Facebook - ში, 6.9 % Instagram - ში, 44.7 % კი ერთდროულად რამდენიმე სოციალურ ქსელში.

COVID – 19 ვირუსის გავრცელებამ გამოიწვია მსოფლიო მასშტაბით რადიკალური ცვლილებები. იცი შეეხო საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა სფეროს და გადაიზარდა ბოლო ათწლეულის ყველაზე მასშტაბურ ეკონომიკურ, სოციალურ და ჯანმრთელობის დაცვის კრიზისში.

მსოფლიო ჯანდაცვის ორგანიზაცია 2020 წლის 11 მარტს ახალი კორონავირუსი COVID – 19 პანდემიად გამოაცხადა. 2020 წლის 26 თებერვალს საქართველო I COVID – 19 - ის შემთხვევა დაფიქსირდა, რომელიც ირანიდან შემოსულ მოქალაქეს აღმოაჩნდა[8].

პანდემიის პერიოდში სახლებში ჩაკეტილი ბავშვები კიდევ უფრო დამოკიდებულები გახდნენ ინტერნეტ თამაშებსა და სოციალურ ქსელებზე, რასაც მოჰყვა მშობლებსა და შეილებს შორის კომუნიკაციის გართულება, კონფლიქტების წარმოშობა და ურთიერთობების გაუარესება.

2020 წლის ივლისის მდგომარეობით 16-64 წლის მოქალაქეების მიერ ფილმების ყურების დრო გაიზარდა 54 %-ით, სოციალური მედიის მოხმარება 43 %-ით, მესენჯერის დრო - 42 %-ით, მუსიკის მოსმენის დრო 37 %-ით, მობილური აპლიკაციების გამოყენების დრო 36 %-ით, ვიდეოთამაშები 35 %-ით, ვიდეოების შექმნა - ატვირვის რაოდენობა 16 %-ით და პოდეკასტების (ვიდეოფაილები) მოსმენის დრო კი 15 %-ით. კოვიდ პანდემიის პერიოდში 190 მილიონი ანგარიში შეიქმნა, რაც საგანმანათლებლო დაწესებულებებისა და სამსახურების დისტანციური ფუნქციონირებით აიხსნება.

მსოფლიოში არაერთი პოპულარული სოციალური ქსელია, რომელთაც მილიარდობით აქტიური მომხმარებელი ჰყავს. სიის სათავეში ამერიკული ტექნოლოგიური გიგანტი Meta Platforms-ია, რომელიც რეიტინგში სამ უმსხვილეს სოციალურ ქსელს Facebook-ს, Instagram-სა და WhatsApp-ს ფლობს.

2023 წლის მონაცემებით სოციალური მედიის პლატფორმებს მთლიანობაში 4.26 მილიარდი მომხმარებელი ჰყავდათ, რაც მსოფლიოს მოსახლეობის ნახევარზე მეტი, უფრო ზუსტად 58.4 %-ია[9].

ყველაზე პოპულარული სოციალური ქსელების რეიტინგში მსოფლიოში 2024 წლის იანვრის მონაცემებით აქტიური მომხმარებლების რაოდენობით პირველ ადგილს Facebook-ი იკავებს, რომელსაც ყოველთვიურად 3.049 მილიარდი ადამიანი იყენებს. მეორე ადგილზე 2.491 მილიარდი მომხმარებელი YouTube-ია. მესამე ადგილს 2 მილიარდი მომხმარე-

ბელით WhatsApp იკავებს, Instagram – 2 მილიარდი, TikTok-ი 1.562 მილიარდი, WeChat – 1.336 მილიარდი, Facebook Messenger – 979 მილიონი, Telegram -ს 800 მილიონი, Douyin 752 მილიონი და ბოლოს Snapchat-ს 750 მილიონი მომხმარებელი ჰყავს[10].

ყველაზე პოპულარული სოციალური ქსელების რეიტინგის ათეული ასე გამოიყურება:

Facebook – YouTube – WhatsApp – Instagram – TikTok- WeChat - Facebook Messenger – Telegram – Douyin- Snapchat

2024 წლის იანვრის მონაცემებით საქართველოში ინტერნეტით 2.93 მილიონი ადამიანი სარგებლობს და მათგან 2.85 მილიონი ე.ი. მოსახლეობის 76.6% სოციალური ქსელის მომხმარებელია. საქართველოში ყველაზე პოპულარული სოციალური ქსელების სია რეგისტრირებული მომხმარებლების მიხედვით ასე გამოიყურება[11]:

- Facebook – 2.85 მილიონი
- Tik Tok – 2.52 მილიონი
- Facebook Messenger – 2.4 მილიონი
- Istagram – 1.65 მილიონი
- Linkedin – 650 ათასი
- Twiter – 235 ათასი

სოციალური ქსელების დადებითი მხარეები

სოციალურმა მედიამ დროთა განმავლობაში ახალი ფუნქციები შეიძინა. არ არსებობს სფერო, რომელიც სარგებელს არ იღებს სოციალური მედიის საშუალებით: სასწავლო დანესებულებები, სანარმოები, ბიზნესი და სხვა.

სოციალური მედიის საშუალებით ვნახულობთ უამრავ სხვადასხვა სახის ინფორმაციას: პერსონალური და კარიერული ზრდა, ონლაინ გამოფენები, ონლაინ შოპინგი, სხვადასხვა ბაზრის კვლევა, სწავლა დისტანციურად და სხვადასხვა ღონისძიებებში მონაწილეობა.

მსოფლიოს ბევრ ქვეყანაში სოციალური ქსელები ადამიანთა უმრავლესობისათვის ცხოვრების განუყოფელი ნაწილი გახდა. ინტერნეტმა განაპირობა ადამიანთა ჩართვა მრავალი სფეროს მომცველ ვირტუალურ ურთიერთობებში. განვითარდა ელექტრონული კერძო ვაჭრობა, სადაც ადამიანები ერთმანეთში საქონლითა და მომსახურებით ვაჭრობის გარდა ახორციელებენ მნიშვნელოვანი ინფორმაციის გაცვლას კომერციული მიზნით. ერთმანეთთან ურთიერთობების დასამყარებლად ქმნიან ვებგვერდებს როგორც საქონლის ან ინფორმაციის, ასევე სხვადასხვა სახის გამოსახულებების (სურათების) გასაავრცელებლად.

სოციალური ქსელების უარყოფითი მხარეები

სოციალური ქსელები ძირითადად იზიდავს იმ მოზარდებს, რომლებიც კონტაქტების დამყარების მხრივ ხშირად აკეთებენ არასწორ არჩევანს. სამწუხაროდ მოზარდთა უმრავლესობას არ ესმის, რომ პერსონალური ინფორმაციის დაუფიქრებელმა გამოქვეყნებამ შესაძლოა მათ ზიანი მიაყენოს. ქსელში განთავსებული ინფორმაცია ყველასათვის ხელმისაწვდომი ხდება და ის შესაძლებელია მათ სანაღმდეგოდ გამოიყენონ. თუ ვაცნობიერებთ რომ ინტერნეტდამოკიდებულნი ვხდებით უნდა ვეცადოთ ვირტუალურ ურთიერთობებზე მეტად უპირატესობა მივანიჭოთ პირისპირ ურთიერთობებს.

სოციალური მედიის საფრთხეებია:

- სოციალურ მედიაში გაზიარებულ ინფორმაცია სამუდამოდ დარჩება ისტორიაში;
- თქვენი პერსონალური ფოტოები, ვიდეოები, ინფორმაცია ნებისმიერი ადამიანისთვის და ხელოვნური ინტელექტისთვის იქნება ხელმისაწვდომი;
- სხვადასხვა ღონისძიებებში მონაწილეობა;
- დამოკიდებულება და მისი გავლენა ნერვულ სისტემაზე;
- გავლენა მხედველობაზე;
- ანონიმური სოციალური ქსელები;
- ბულინგი;
- დეზინფორმაცია;
- მენტალური ჯანმრთელობა და ვალიდაცია.

პრობლემები რომლებსაც იწვევს სოციალური ქსელები მენტალური ჯანმრთელობის კუთხით [12]:

1. შფოთვა და დეპრესია;
2. შიში, რომ რაღაცას გამოტოვებ;
3. არასრულფასოვნების განცდა;
4. პროდუქტიულობის შემცირება;
5. ძილის რეჟიმის დარღვევა;
6. ონლაინ სივრცეზე დამოკიდებულება.

სოციალურ მედიასთან დაკავშირებული FOMO (Fear Of Missing Out) - ს სინდრომი იწვევს:

1. ძილის პრობლემებს, რადგან ადამიანი რაც უფრო მეტად ეჯაჭვება სოციალურ ქსელებს მით უფრო ნაკლები დრო რჩება ძილისათვის. ეს კი დამატებით იწვევს მხედველობის პრობლემებს;
2. სტუდენტების პროდუქტიულობისა და აკადემიურ პროცესებში ჩართულობის შემცირებას;
3. ახალგაზრდები ნაკლებად ცხოვრობენ ჯანსაღი ცხოვრების წესით, რაშიც ფიზიკური აქტივობა იგულისხმება;
4. უჭირთ ყოველდღიურ აქტივობებში კონცენტრაცია: ქუჩის გადაკვეთა, ორიენტირება და სხვა.

სოციალური ქსელების უსაფრთხოების დაცვის მეთოდები და საშუალებები

სოციალური მედიის ანგარიშების დაცვისათვის საჭიროა ძლიერი აუტენტიფიკაციის მეთოდები:

1. პაროლით აუტენტიფიკაცია:

- გამოიყენეთ რთული პაროლები, რომლებიც შეიცავენ ასოების, რიცხვების და სიმბოლოების კომბინაციას;

- მოერიდეთ ერთი და იგივე პაროლების გამოყენებას სხვადასხვა ანგარიშზე;

- გამოიყენეთ ინსტრუმენტები, როგორცაა LastPass ან Dashlane, პაროლების შესაქმნელად და დასაცავად.

2. ორფაქტორიანი აუტენტიფიკაცია (2FA):

- მეთოდი, რომელიც მოითხოვს ორ სახის დადასტურებას;

მაგალითები:

1. პაროლი და ერთჯერადი კოდი, რომელიც იგზავნება ტელეფონზე;

2. ბიომეტრიული ვალიდაცია (მაგ., თითის ანაბეჭდი ან სახის ამოცნობა).

ორფაქტორიანი აუტენტიფიკაციის შემთხვევაში თუნდაც პაროლი მოიპარონ 2FA უზრუნველყოფს დამატებითი უსაფრთხოების ფენას.

3. მრავალფაქტორიანი აუტენტიფიკაცია (MFA), რომელიც მოიცავს სამ ან მეტ აუტენტიფიკაციის ფაქტორს.

4. OAuth და ერთჯერადი შესვლა (SSO):

- OAuth პროტოკოლი, რომელიც უზრუნველყოფს უსაფრთხო, ტოკენებზე დაფუძნებულ წვდომას პაროლის გაზიარების გარეშე. ხშირად გამოიყენება Google-ის ან Facebook-ის სერვისებთან ინტეგრაციისთვის.

- SSO ერთჯერადი შესვლის საშუალებით ერთი სეტით ავტორიზაცია შესაძლებელია რამდენიმე ანგარიშზე.

SSO-ის კომპრომეტირება შეიძლება საფრთხეს შეუქმნას ყველა დაკავშირებულ სერვისს.

5. ანგარიშის აღდგენის მექანიზმები:

- გამოიყენეთ სათადარიგო ელფოსტა ან ტელეფონის ნომერი აღდგენისათვის;

- მოერიდეთ ადვილად გამოსაცნობი პასუხების გამოყენებას უსაფრთხოების კითხვებზე.

სოციალური ქსელების უსაფრთხოებისათვის გათვალისწინებული მეთოდები მოქმედებს:

- რეგულარულად განაახლეთ პაროლები და აუტენტიფიკაციის პარამეტრები;

- გაკონტროლეთ არასანქცირებული წვდომა უსაფრთხოების შეტყობინებების გამოყენებით;

- ჩართეთ ანგარიშის აქტივობის ჩანაწერები

(თუ ხელმისაწვდომია), რათა დააკვირდეთ შესვლის ისტორიას;

- სოციალურ ქსელში შესვლის შემდეგ ყოველთვის გამოდით ანგარიშიდან, რათა მინიმუმამდე დაიყვანოთ სესიის მოპარვის რისკი;

- რეგულარულად შეამოწმეთ თქვენი სოციალური ქსელის ანგარიშები არასანქცირებული წვდომისთვის. ჩართეთ შესვლის შეტყობინებები, თუ ეს შესაძლებელია.

საჯარო ქსელების გამოყენებისას შესაძლებელია ადგილი ჰქონდეს შემდეგს:

- საჯარო Wi-Fi ქსელების უმეტესობას არ აქვს ძლიერი დაშიფვრა, რაც ჰაკერებს საშუალებას აძლევს ჩაერიონ და მოიპარონ მონაცემები, როგორცაა შესვლის დეტალები, შეტყობინებები ან პირადი ინფორმაცია;

- ჰაკერები ხშირად ქმნიან ყალბ Wi-Fi ქსელებს, რომლებიც ნამდვილ ქსელებს ჰგვანან. თუ მათთან დაკავშირებული იქნებით, ისინი შეძლებენ თქვენი აქტივობების მონიტორინგს.

ჩვენი სოციალური ქსელების დაცვისათვის საჭიროა:

- გამოიყენეთ ვირტუალური პირადი ქსელი (VPN) - VPN დაშიფვრავს თქვენს ინტერნეტ კავშირს, რაც პრაქტიკულად შეუძლებელს ხდის ჰაკერებისთვის მონაცემების ჩაჭრას;

- სოციალური ქსელების გამოყენებისთვის მობილური მონაცემები (3G, 4G, ან 5G) უფრო უსაფრთხოა, ვიდრე საჯარო Wi-Fi;

- დარწმუნდით, რომ ვებსაიტს რომელსაც სტუმრობთ აქვს HTTPS.

დასკვნა

სოციალურმა ქსელებმა მსოფლიოში ადამიანებს მისცა ვირტუალურად დაკონტაქტების საშუალება. ისინი ისეთ სერვისებს წარმოადგენენ, რომლებიც მომხმარებლებს ურთიერთობის, ინფორმაციისა და გამოსახულებათა გაცვლის საშუალებას აძლევს. დღეისათვის სოციალური ქსელების გარეშე წარმოუდგენელია ბიზნესის განვითარება. იგი უმცირესი დანახარჯებით აწვდის ინფორმაციას თავიანთ მილიონობით მომხმარებელს. ინტერნეტმომხმარებელთა რაოდენობის გაზრდამ გამოიწვია გლობალურ ქსელში ცირკულირებადი ინფორმაციული ნაკადების გაკონტროლების შეუძლებლობა და კონფიდენციალურ ინფორმაციასთან არასანქცირებული წვდომის შემთხვევები. ჩვენს მიერ შემოთავაზებული მეთოდები საკმაოდ დაცულს გახდის სოციალურ ქსელებს არასანქცირებული შეღწევისაგან.

THE NEW ECONOMIST / ახალი ეკონომისტი